

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Ali nam hočete pomagati? — NiH zamude pri pouku, niti podpore. — Ljudski učitelj in kmetijstvo. — Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društev“. — Kritikujoči glasovi. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Inserat. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Ogrsko.

Ali nam hočete pomagati?

Zalostni gmotni položaj učiteljstva je prikipel do vrhunca. Vsa širja javnost mora vedeti o tem, če se le količkaj briga za učiteljstvo. Prišlo je tako daleč, da je potrebno, in sicer nujno potrebno izboljšanja učiteljskih plač na Kranjskem spoznala najvišja šolska oblast, ki dosedaj ni imela navade, posegati v materialno stran učiteljstva. Kakor smo razvideli iz poročil v deželni zboru Kranjskem, je stavil sam deželni predsednik predlog c. kr. deželnega šolskega sveta v Ljubljani, naj deželni zbor končno že tudi uredi vneboupojočo krivico, ki se godi kranjskemu učiteljstvu pri njegovih nizkih, naravnost sramotnih plačah. Koliko smo že pisali o tem mi sami, dokazovali potrebo in dolžnost povišanja plač, sklicevali zborovanja in shode, na katerih smo potem resolucij prosili in zahtevali, da se nas usliši! Ali vse zaman do danes! Ob ljubovali so nam le in nas odkladali z lepimi besedami. Čestokrat smo tudi govorili gluhim ušesom, ali pa so nas opsovali od neke strani z „lačno gospodo.“ Kakor že rečeno, toliko in toliko smo že moledovali in prosili, da nas je odkritosrčno povedano — sram kot poštene delavce, ki smo svoje delo izvršili v polni meri in moramo tako poniževalno prosjačiti kakor navadni poulični berači. In, če je nas sram, stotisočkrat večja sramota tistim, ki imajo naš položaj v rokah, pa ga nočejo izboljšati zaradi svojih strankarskih koristi.

Vsem stanovom, bodisi nradnikom, delavcem, dninarjem in drugim, se njihov položaj boljša, le učiteljstvu, ki opravlja deželi in državi najvažnejšo službo, noče niti prva niti druga pomagati. Da je sedaj pet minut pred dvanajsto uro posegel c. kr. deželni šolski svet v našo perečo zadevo, je vzrok dejstvo, ker preti kranjski deželi bankerot v učiteljskih močeh, ker stoji dežela pred zadnjimi vrati, ki se odpirajo v pogubo kranjskemu šolstvu. Merodajni faktorji naj z deželnim šolskim svetom pogledajo, kam plovemo v sedanjih dneh. Učiteljev manjka na vseh koncih in jih bo manjkalo, dokler se ne pokaže druga perspektiva učiteljskemu stanu. Pred vsem pa naj vzemo učiteljsko gmotno vprašanje v resno razmišljanje poslanci kranjske dežele. Gospodje poslanci, izvoljeni od ljudstva, naj gledajo, kaj je ljudstvu v resnično korist. Tu naj si zapomnijo, da izobrazba ljudstva zavzema prvo mesto. Le izobrazba je ključ do prave blaginje. Pri neomikanih in neizobraženih narodih ne najdemo nikjer blaginje. Vesoljni svet se je povzpел do sedanjega

blagonosnega položaja le po izobrazbi. Zato je vsak, ki zavira pouk in izobrazbo ljudstva, velik sovražnik ljudske sreče, ne pa njegov osrečevalatelj.

Ves naš položaj ima 36 mož v deželi v rokah. To so deželni poslanci treh strank. Ko smo sklicali o Veliki noči ogromne številni shod za izboljšanje naših plač, so nas zagotovile z obljubami vse tri stranke, da se nam bo de ustreglo, kar najbolj mogoče. Napredna in veleposestniška stranka sta tudi držali do danes besedo. Ne tako tista stranka ki jo vodijo ljudje, ki slovenskemu ljudstvu še niso pridobili niti ene dobrote ali pravice. To je stranka navadnih farizejev svetopisemskega vzorca. Na jeziku in po svojih časniških glasilih kliče ta stranka, da hoče delati le „za ljudstvo in za ljudstvo.“ Kakšno je to delo vidimo. V deželni zbornici uganja ta stranka po svojih poslancih največji političen švindelj, ki ne koristi ne ljudstvu ne komu drugemu. Glavna bojna parola je: „splošna volilna pravica. Vedeti pa moramo, da ti ljudje ne mislijo na pravice ljudstva temveč na svojo strankarsko korist, priti do večine v deželni zboru, da bi potem pognali deželo v največje dolgove v pomoč svojim zavoženim strankarskim napravam. Ker kličejo ti laži-dobrotniki, da hočejo le korist ljudstva, zakaj uganjajo to neplodno obstrukcijo v deželni zbornici? Zakaj nočejo mirnim potom delati za resnično koristne in potrebne stvari, ki bodo ljudstvu in drugim v korist? Zakaj nočejo pripoznati, da je dolžnost dežele poboljšati plače učiteljstvu? Saj ljudstvo, tisto ljudstvo, za katero hočejo delati, zahteva šol in pouka.

To pa zahteva za to, ker vidi dober sad, ki ga donaša pouk in izobrazba. Če ljudstvo izprevidi potrebo šol in učiteljskega dela, potem naj nas tudi plača kakor bogato plačuje druge stanovne, ki so mu potrebni in tudi — nepotrebni.

Grdobija prve vrste je od strani tiste katoliške gospode, ki živi od žaljev ljudstva, da po taki poti, kakor v deželni zboru izbija malo boljši košček kruha učiteljstvu iz rok. Sramota in zaničevanje tistim, ki so izželi iz ljudstva že na tisoče, ki pa svojemu bližnjemu ne privoščijo najpotrebnejšega priboljška! Učiteljstvo s svojimi družinami strada in mora sramotno beračiti pred javnostjo za poboljšek kruha, med tem ko ošabni katoliški mogotei in osrečevalci ljudstva kupujejo graščine na stotisoče vrednosti, da bodo za svoje laži — delo

ugodnejše živeli. Učitelj si izobraževalec ljudstva, zato pa ponižno glodaj kosti, ki padajo z bogato obložene mize teh mogoteev in hvaležno poljublaj nogo, ki te pri tem suje. Ta prosvetljeni čas in te katoliško pravične ljudi si bo vse učiteljstvo zapomnilo, da ostanejo njihova imena z Neronovo krvoločno slavo zapisana v kroniki učiteljstva! S to nasilno katoliško gospodo hodi tudi človek, ki sodi v naš stan. Kaj hočemo potem pričakovati od drugih, ki so proti nam, če tak človek, ki z nami vred zajemlje vse dobro in slabo, pomaga valiti skale na grob, v katerem spi naša pravica?! Ali ni take vrste človek slabši od brata-ubijalca?

Navdaja nas sto in sto misli ob razmišljevanju učiteljskega gmotnega vprašanja in vse gredo proti istemu zaključku, kjer stoji zapisano: Dobro šolstvo je odvisno od dobrega učiteljstva. Ako pa učiteljstvo trpi pomanjkanje, potem ni pričakovati posebnega od njega. Komur je mar ljudska blaginja, naj deluje na to, da se učiteljstvu kmalu pomaga.

Tisti pa, ki z obstrukcijo zadržujejo regulacijo, naj si zapomnijo, da se bo to maščevalo nad njimi. To maščevanje tudi pride prej ali slej! Učiteljstvo pa deluj med ljudstvom in mu kaži, kje so pravi njegovi prijatelji in kje volkovi v ovčjih kožah.

Niti zamude pri pouku, niti podpore.

Preteklo šolsko leto je bilo glede odlokov višjih šolskih oblasti jako plodonosno. Delo se množi pri vodstvu šol, tako se pritožujejo voditelji. In resnično. Imeli smo priliko govoriti z muogimi učitelji-voditelji in ti so vsi trdili, da so imeli to leto (doslej nenavadno) izredno mnogo števil v vložnem zapisniku. Kake vrednosti so bili nekateri odloki, naj služi ta-le zgled: Na Dunaju je društvo „Lehrerhausverein“, ki svojim članom vedno nudi raznovrstne ugodnosti in pripomočke za izobrazbo. To društvo je imelo namen, prirediti letos poučno potovanje na Švedsko in Norveško do severnega pasa. Glavni namen tega potovanja je, opazovati polnočno solnce. Zaradi tega bi se moralo odpotovati iz Dunaja 11., najkasneje 12. julija 1903.

O tem potovanju je ministrstvo obvestilo deželne šol. svete in inštančnim potom po okr. šol. svetih vse učiteljstvo na Avstrijskem. Obenem pa, ko se takorekoč vabi učiteljstvo, naj se vdeleži po možnosti tega potovanja, se glasi pristavek: „... daß den (unterstehenden) Lehrkräften der zum Zwecke der Teilnahme an dieser Reise erbetene Urlaub unter der Voraussetzung bewilligt werden wird, daß hiedurch weder der Schulunterricht gestört, noch für Substitutionen dem Normal schulfonde eine Ausgabe verursacht wird.“

Ko smo brali ta orakelsko napisan odlok, nam je prišla na misel pesem: „Kaj pa je tebe treba bilo?“ Ali zato, da te za kratek čas vpišemo v vložni zapisnik (in v zamudo časa nemški odlok že predstavljamo)? Ali zato, da se udeležimo poučnega potovanja v svrhu izobrazbe? Ali zato, da ne bomo pouka opustili? Ali zato, da ne bomo napravili „napada“ na normalno-šolski zaklad, da bi nam plačal suplenta? Ko smo razmišljali semintja, smo prišli do tega, da se pri svojih briljantnih plačah nikakor ne moremo udeležiti potovanja, da zaradi tega ne moremo zamuditi poučevanja, in da se potem tudi ni treba bati „napada“ na normalno-šolski zaklad za suplenta. Potemtakem je bil odlok izdan zato,

da ga prevedemo na slovenski jezik in lepo vpišemo v vložni zapisnik!

Lepo je sicer to, da se učiteljstvo obvešča in s tem vabi na potovanje, neprimerno pa je, da se mu v isti sapi odpove dopust brez plačanega suplenta. Posebno še zato, ker je višjim oblastim znano, da ni avstrijsko učiteljstvo v takem položaju, da bi moglo zmagati v dopolnitev izobrazbe prirejeno potovanje na lastne stroške in povrh še plačevati namestnika. Taki odloki učiteljstvo le vzlovoltajo, ker vidi, da nečejo videti njega neugodnih gmotnih razmer. Z največjo nezadovoljnostjo se vzame tako obvestilo na znanje. Če bodo še kdaj prirejali taka potovanja, naj le učiteljstvo obvesti o tem, zraven pa naj tudi obljubijo nekaj podpore in brezpojojen dopust za tisti čas. To bodo času primerni odloki.

Ljudski učitelj in kmetijstvo.

Za hirajoče kmetijstvo so se pričeli zanimati vsi sloji. Vsi občutimo, da ni pravega življenja, ako vlada na kmetih uboštvo. Podvezane so s tem najmočnejše arterije družbenega organizma. Tudi v Avstriji smo začeli snovati razne nižje in višje kmetijske šole. Prve so enake obrtnim šolam. Imamo že tudi kmetijske potovalne učitelje. Vse to je dobro. A kmet še nima pravega zaupanja do tega učiteljstva. Iz kmetijskih šol se redko kak fant naseli v domači vasi, navadno išče kot valpet službe v graščinah. Potovalni učitelji podajajo preveč gradiva v kratko odmerjenem času; naš kmet mu ne more slediti. Kmet se pač najlozje uči, ako se stvar praktično razjasni, da sam uvidi, da mu ista res koristi.

Vprašanje ljudskega učiteljstva je zdaj pereče v vseh državah. Pametni ljudje se nečejo posvetiti težavnemu stanu, ki je plačan najslabše. Država skrbi za povišanje plač in penzij za najnižje svoje uradništvo. Deželne uprave takisto, ljudski učitelj pa naj trpi ob vedno dražjih živilih lakoto. Država in dežele bodo morale temu važnemu delavcu stanje gmotno izboljšati, drugače se bo pojavilo občutno pomanjkanje. S tem se bo moralo računati, ako je s tem zadovoljen ali ne oni stan, ki je prešel v našo dobo še iz srednjega veka.

Ker se bo moralo ljudskemu učitelju izboljšati gmotno stanje, bi se lahko tudi reorganizovalo šolstvo, ki je namenjeno učiteljskemu naraščanju. Eno leto bi moral obiskovati vsak ljudski učitelj, ki se vzgojuje za meščanske šole, kako višjo šolo za obrt, industrijo in mehaniko, ljudski učitelj pa, ki hoče med kmete, kako boljše kmetijsko šolo in iz teh strok položiti tudi izpite.

Ljudski učitelj na kmetih najlozje spoznava odraslega kmeta in njega mladino. On pozna kakovost kmetijske zemlje dotičnega okraja in pozna tudi obnebe. On je kakor ustvarjen za to, biti kmetiški mladini in tudi odraslim kmetom dober učitelj v kmetijstvu. Če bi naši duhovniki ne bili leni in prepuščali kuharicam in hlapcem svoje gospodarstvo, bi tudi ti, ako bi kako leto študirali na kaki kmetijski šoli, bili dobri učitelji kmetijstva. V davno minulih časih so bili nekateri taki duhovniki. Takrat so se duhovniki ukvarjali s prirodoslovno vedo. Zdaj pa stojijo Darwin in drugi brezbožneži z gorečim mečem pred temi nauki.

Ljudski učitelj bi bil najboljši mentor vsega onega, kar spravlja napredno kmetijstvo vsako leto novega na dan. Ko bi kmetje videli, da učitelj ve kaj več nego ubijati abecedo otrokom v glave, da pozna kmetijska dela, bo hkrati v spo-